

Bu kitap birkaç bakımından çok önemlidir. Hikmet ve felsefenin vatanının şark olduğunu göstermektedir. Batı felsefesinde özellikle Yunan felsefesinde onun izleri görülmektedir. Dünyada çok okunan La Fontaine'nin içerik ve biçim bakımından *Kelile ve Dimne*'yi taklit ettiği bilinmektedir. Ayrıca Şarkta başta Mevlana olmak üzere birçok düşünür, yazar ve din âlimi bu anlatılardan yararlanmışlardır. *Kelile ve Dimne* çocuklarla felsefe yapmak için kullanabilecek örnek bir kitaptır.

Endülüslü filozof İbn Tufeyl'in (öl. 581/1185) felsefi romanı '*Hay bin Yakzan*' felsefi içeriği ve anlatım biçimiyle türünün de önemli bir örneğidir. Her iki romanda da tabiatın çocuğu olarak, annesiz-babasız, toprak ve çamurdan kimyevi tepkimelerle canlı haline gelen Hay bin Yakzan aslında Âdem'in yaratılışını anlatmaktadır. Roman diliyle ortaya konan bu görüşlere göre ilk yaratılış şöyle olmuştur; "*Hay b. Yakzan (Âdem) Hind Okyanusu'nda ıssız bir adada, annesiz-babasız, toprağın çamur halinde mayalanması neticesinde canlı haline geldi. Bu oluşum kısa sürede değil aradan epey zamanların geçmesiyle gerçekleşti. Yavrusunu kaybetmiş olan bir ceylan Hay'ı büyü-tüp hayvanlarla rekabet edecek hale gelinceye kadar emzirdi. Hay her ne kadar hayvanlarla birada yaşasa da kısa sürede derisinin çıplak olduğunu ve hayvanlara mahsus tabii savunma vasıtalarından mahrum bulunduğunu fark etti. Yedi yaşına geldiğinde kendisini korumak için vücudunu yapraklarla ve hayvan derileriyle örtmeye başladı. Sonunda onu emziren ceylan öldü. Bu olay Hay'ı çok üzdü ve ölümün sırrı üzerine düşünmeye başladı. Ceylanın cansız bedeni üzerine uzun süre düşündü ve sonunda ölümün sebebinin bedeni terk eden bir güç (ruh) olduğuna karar verdi. Çünkü ceylan'ın bedeni olduğu gibi durmakta fakat canlılığı sağlayan güçten yoksun olduğu için hareket edememekteydi. Böylece Hay hayatı keşfetti...*" (Eliçık 2002).

Hay bin Yakzan ise insanın menşei hakkında tabiatçı bir teoriyi savunmaktaydı. Gülnihal KÜKEN bunu şöyle ifade etmiştir: "*On ikinci yüzyıl filozoflarından İbn Tufeyl (1106-1186), 'Hayy ibn Yakzan' adlı felsefi romanında, toplumdaki uzak tek başına bir insanın doğa içinde, doğayı inceleyerek nasıl yetkinleştiğini gözler önüne serer. Doğanın öğrenilmesi ve doğanın bir parçası olarak insanın kendini tanıyıp sorumluluklarının bilincine varmasının en güzel ve uygun yolu İbn Tufeyl'e göre hiçbir yanlış etki altında kalmadan doğanın gözlem, deney ve düşünce yoluyla araştırılmasıdır. Doğanın içinde yaşayan insan, gözlemediği varlıkların hepsinden daha üstün olduğunun farkına vardığında sorumluluklarının da aynı ölçüde çok olduğunun bilincine varır.*" (Bkz Küken). Batıda ise Daniel Defoe'nun *Robinson Crusoe* (1719) adlı eserinde bu özelliklerin benzerini görürüz.

